HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2018. június 5.[1]

C-234/17. sz. ügy

XC,
YB,
ZA,
a Generalprokuratur
részvételével

(az Oberster Gerichtshof [legfelsőbb bíróság, Ausztria] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Uniós jogi elvek – Eljárási autonómia – A tényleges érvényesülés és az egyenértékűség elve – A jogerős határozattal lezárt büntetőeljárás megismétlésére lehetőségét biztosító jogorvoslat az EJEE megsértése esetén – E jogorvoslat kiterjesztésének kötelezettsége az uniós jog megsértése esetére – Hiány – Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 50. cikke – A Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló egyezmény 54. cikke – A *ne bis in idem* elve”

I. Bevezetés

1. 2017. január 23-i határozatával az Oberster Gerichthsof (legfelsőbb bíróság, Ausztria) előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjesztett a Bíróság elé az uniós jog – különösen az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elve – értelmezését illetően.

2. XC-t, YB-t és ZA-t (a továbbiakban: érintettek) adókijátszás és egyéb büntetendő cselekmények elkövetésével gyanúsítják Svájc területén. A Benelux Gazdasági Unió államai, a Németországi Szövetségi Köztársaság és a Francia Köztársaság kormányai között a közös határaikon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló 1985. június 14-i Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló, 1990. június 19-én Schengenben (Luxemburg) aláírt és 1995. március 26-án hatályba lépett egyezmény[2] (a továbbiakban: SMVE) 50. cikkének (1) bekezdése alapján St. Gallen kanton (Svájc) ügyészsége az érintettek terheltkénti kihallgatása érdekében több jogsegély iránti kérelemmel fordult Feldkirch (Ausztria) ügyészségéhez.

3. Az érintettek az Ausztriában lefolytatott büntetőeljárást követően nyújtottak be a kérdést előterjesztő bírósághoz jogorvoslati kérelmet a jogerős ítélettel lezárt büntetőeljárás megismétlése érdekében, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában 1950. november 4-én aláírt egyezmény vagy annak valamely kiegészítő jegyzőkönyve (a továbbiakban együtt: EJEE; kihirdette: az 1993. évi XXXI. törvény) megsértése miatt. E jogorvoslati lehetőséget annak érdekében vezették be az osztrák jogba, hogy lehetővé tegyék az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) EJEE megsértését megállapító ítéleteinek végrehajtását.

1 Eredeti nyelv: francia.

2 HL 2000. L 239., 19. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 2. kötet, 9. o.

4. Jogorvoslati kérelmükben az érintettek különösen – az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Charta) 50. cikke és az SMVE 54. cikke által biztosított – *ne bis in idem* elvének megsértésére hivatkoztak. A kérdést előterjesztő bíróság kérdése lényegében arra irányul, hogy az uniós jogot – és különösen az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvét – úgy kell-e értelmezni, hogy az kötelezi a nemzeti bíróságot, hogy egy ilyen jogorvoslat során vizsgálja az uniós jog – különösen a Charta 50. cikke és a SMVE 54. cikke által biztosított alapvető jogok – megsértésének fennállását, noha a nemzeti jog ilyen felülvizsgálatot csak az EJEE megsértésnek esetére ír elő.

5. Azt javaslom a Bíróságnak, hogy e kérdésre nemleges választ adjon – a Bíróság által kidolgozott és az uniós jognak a nemzeti határozatok jogerőre emelkedését *megelőző* tényleges érvényesülését biztosító – azon „alkotmányos keret”[3] létére tekintettel, amelynek az EJEE vonatkozásában nincs megfelelője.

II. Jogi háttér

A. Az uniós jog

6. Az SMVE-t a Benelux Gazdasági Unió államai, a Németországi Szövetségi Köztársaság és a Francia Köztársaság kormányai között a közös határaikon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló, 1985. június 14-i Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló egyezmény végrehajtása érdekében kötötték meg.[4]

7. Az SMVE III. címének „Kölcsönös bűnügyi jogsegély” című 2. fejezetében található 50. cikk (1) bekezdése a következőképpen szól:

„A Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy a 48. cikkben említett egyezménynek és szerződésnek megfelelően kölcsönös jogsegélyt nyújtanak egymásnak a jövedéki adóra, a hozzáadottérték-adóra [(héa)] és a vámokra vonatkozó törvények és rendelkezések megsértése esetében […]”

8. Az SMVE III. címének „A kétszeres büntetés tilalma (*ne bis in idem*) elvének alkalmazása” című 3. fejezetében található 54. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Az ellen a személy ellen, akinek a cselekményét a Szerződő Felek egyikében jogerősen elbírálták, ugyanazon cselekmény alapján nem lehet egy másik Szerződő Fél területén büntetőeljárást indítani, amennyiben elítélés esetén a büntetést már végrehajtották, végrehajtása folyamatban van, vagy az ítélet meghozatalának helye szerinti Szerződő Fél jogszabályainak értelmében azt többé nem lehet végrehajtani.”

3 E kifejezést használta a Bíróság a 2014. december 18-i 2/13 véleményben (Az Uniónak az EJEE-hez történő csatlakozása) (EU:C:2014:2454, 158. és 177. pont).

4 HL 2000. L 239., 19. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 2. kötet, 9. o.

B. Az osztrák jog

9. A 363a. §-t 1997. március 1-jén illesztették a Strafprozessordnungba (a büntetőeljárásról szóló osztrák törvénykönyv, a továbbiakban: büntetőeljárásról szóló törvénykönyv). E rendelkezés a következőket írja elő:

„(1) Ha az [EJEB] ítéletében megállapítja, hogy valamely büntető bíróság határozattal vagy intézkedéssel megsértette az [EJEE-t], akkor az eljárást kérelemre meg kell ismételni, amennyiben nem kizárható, hogy a jogsértés az érintett személy vonatkozásában hátrányos befolyással lehetett a büntetőbíróság határozatának tartalmára.

(2) Az eljárás megismétlése iránti kérelemről minden esetben az Oberster Gerichtshof [(legfelsőbb bíróság)] határoz. A kérelmet az érintett személy és a Generalprokurator [(legfőbb ügyész)] terjesztheti elő […]. A kérelmet az Oberster Gerichtshofhoz [(legfelsőbb bíróság)] kell benyújtani. A legfőbb ügyész kérelme tekintetében meg kell hallgatni az érintettet, az érintett kérelme tekintetében meg kell hallgatni a legfőbb ügyészt […]”

III. Az alapeljárás

10. St. Gallen kanton ügyészsége (Svájc) nyomozást folytat XC-vel, YB-vel és társaikkal szemben a svájci héáról szóló törvény (Mehrwertsteuergesetz) 96. cikke (1) bekezdésének b) pontja szerinti adókijátszás és egyéb büntetendő cselekmények elkövetésének gyanúja miatt. E személyek a svájci adóhivatal részére adott téves nyilatkozatokkal összesen 835 374,17 svájci frank (CHF) összegű (hozzávetőleg 698 327,41 euró) héa-visszatérítéshez jutottak.

11. E nyomozás keretében St. Gallen kanton ügyészsége jogsegély iránti kérelemmel fordult Feldkirch (Ausztria) ügyészségéhez.

12. Az Oberlandesgericht Innsbruck (innsbrucki regionális felsőbíróság, Ausztria) fellebbviteli bíróságként 2013. március 15-én hozott végzése kifogásokat és panaszt követően megállapította az kantoni ügyészség (Kantonales Untersuchungsamt, Svájc) YB terheltként történő kihallgatására irányuló jogsegélykérelmének elfogadhatóságát. Egyúttal elutasította az SMVE 54. cikkére és a heilbronni ügyészség (Németország), valamint a liechtensteini Fürstliches Landgericht (hercegi elsőfokú bíróság, Liechtenstein) 2011. és 2012. évi eljárást megszüntető döntéseire alapozott kifogásokat. E keretben kifejezetten kiemelte a termékexportot, és a 835 374,17 svájci frank (CHF) összegű (hozzávetőleg 698 327,41 euró) héa-visszatérítést érintő vádat.

13. E határozat ellen a kérdést előterjesztő bíróságnál XC és YB terjesztett elő kérelmet az eljárás megismétlése céljából. 2013. szeptember 17-i végzésével a kérdést előterjesztő bíróság hatályon kívül helyezte a Landesgericht Feldkirch (feldkirchi regionális bíróság, Ausztria) 2012. december 31-i és az Oberlandesgericht Innsbruck (innsbrucki regionális felsőbíróság, Ausztria) 2013. március 15-i végzéseit azon részükben, amelyek nem a svájci adóhivatal kárára elkövetett bűncselekmények gyanújával összefüggő jogsegély iránti kérelemhez kapcsolódtak. A hatályon kívül helyezett rész vonatkozásában a jogsegély iránti kérelmet elutasították. A hatályon kívül helyezéssel nem érintett részre vonatkozó indokolásban a kérdést előterjesztő bíróság kifejtette, hogy „az eljárás megismétlése iránti kérelemmel nem kifogásolt, a svájci szövetségi adóhivatal kárára elkövetett bűncselekmények gyanújával összefüggő kihallgatás iránti megkeresést az ügyészség teljesíti”.

14. A svájci adóhivatal kárára elkövetett bűncselekmények gyanújára vonatkozó részben a feldkirchi ügyészség folytatta a jogsegély iránti eljárást. Ennek keretében St. Gallen kanton ügyészsége további, kihallgatások iránti kérelmeket terjesztett elő; utolsó kérelmében ZA terheltként volt érintett. Az ezt követően XC és YB által előterjesztett, jogsértésre alapozott kifogásokat a Landesgericht Feldkirch (feldkirchi regionális bíróság) a jogerőre hivatkozással elutasította. A bíróság további határozataival szemben előterjesztett jogorvoslatokat szintén elutasították.

15. Az Oberlandesgericht Innsbruck (innsbrucki regionális felsőbíróság) 2015. október 9-i végzésével elutasította az érintettek által a Landesgericht Feldkirch (feldkirchi regionális bíróság) 2015. augusztus 13-i végzésével szemben benyújtott fellebbezéseket. Indokolásában jelezte, hogy a 2015. április 23-i jogsegély iránti megkeresés is a svájci adóhivatal kárára elkövetett bűncselekmények gyanújára korlátozódik. E bíróság nem talált olyan tényezőt, amely alapján ZA kihallgatása sérthetné az SMVE 54. cikkét.

16. A büntetőeljárásról szóló törvénykönyv alapján az Oberlandesgericht Innsbruck (innsbrucki regionális felsőbíróság) a 2015. október 9-i végzésével másod-, és ezzel végső fokon határozott. Ennek megfelelően a határozat jogerős.

17. E végzéssel szemben az érintettek 2016. április 18-án az eljárás megismétlése iránti kérelmet terjesztettek elő a kérdést előterjesztő bíróságnál. Az érintettek azt állítják, hogy a St. Gallen ügyészsége részére nyújtott jogsegély sérti az EJEE 6. cikkét, a hetedik kiegészítő jegyzőkönyv 4. cikkét, a Charta 50. cikkét és az SMVE 54. cikkét. Elsődlegesen azt kérik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság rendelje el a büntetőeljárás megismétlését és nyilvánítsa elfogadhatatlannak a jogsegély iránti kérelmet.

IV. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

18. A kérdést előterjesztő bíróság kifejteti, hogy az EJEE alkotmányos ranggal rendelkezik Ausztriában. Az említett bíróság emlékeztet arra, hogy az EJEE állítólagos megsértése miatt az EJEB-hez fordulni csak valamennyi nemzeti jogorvoslati lehetőség kimerítése után lehet. Éppen ezért az EJEB-nek az EJEE – büntetőügyben hozott jogerős határozat által történő – megsértését megállapító ítéletei végrehajtása érdekében, a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv 363a. §-a lehetővé teszi kérelem előterjesztését a büntetőeljárás „megismétlése” céljából.

19. Emellett a kérdést előterjesztő bíróság egy 2007. augusztus 1-jei, precedensértékű ítéletében megállapította, hogy a büntetőeljárásnak az említett rendelkezésére hivatkozással történő megismétlése nem függ attól, hogy az EJEB korábban megállapította-e az EJEE megsértését. Így, miután a kérdést előterjesztő bíróság megállapította, hogy valamely alsóbb szintű büntetőbíróság ítélete vagy határozata megsértette az EJEE-t, maga is helyt adhat megismétlés iránti kérelemnek.

20. Ebből következően lehetőség van arra, hogy – a büntetőeljárás során és az alapvető jogokat szabályozó osztrák törvények alapján – az EJEB határozata nélkül is, közvetlenül, a kérdést előterjesztő bíróság előtt – a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv 363a. §-a alapján előterjesztett kérelemben – hivatkozzanak az EJEE megsértésére. A fentiekben említett ítélet kihirdetése óta egyre több alkalommal éltek – sikeresen – ezzel a jogorvoslati lehetőséggel.

21. E körülményekre figyelemmel a kérdést előterjesztő bíróságban kétség merült fel, hogy – a Bíróság által értelmezett – egyenértékűség elvéből és tényleges érvényesülés elvéből fakadóan esetlegesen van-e olyan kötelezettsége, hogy a büntetőeljárás megismétlésének lehetőségét a Charta vagy az uniós jog egyéb rendelkezéseinek állítólagos megsértésére is kiterjessze.

22. E körülmények között az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság, Ausztria) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„Úgy kell-e értelmezni az uniós jogot, különösen az EUSZ 4. cikk (3) bekezdését az abból levezethető egyenértékűség és tényleges érvényesülés elvével összefüggésben, hogy [a nemzeti bíróság] az érintett kérelmére köteles felülvizsgálni valamely büntetőbíróság jogerős határozatát az uniós jog (a jelen ügyben a Charta 50. cikke és az SMVE 54. cikke) feltételezett megsértése szempontjából, ha a nemzeti jog […] csupán az EJEE feltételezett megsértése esetében ír elő ilyen felülvizsgálatot?”

V. A Bíróság előtti eljárás

23. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet a Bíróság Hivatalában 2017. május 4-én vették nyilvántartásba.

24. Írásbeli észrevételeket az osztrák és a magyar kormány, valamint a Bizottság terjesztett elő.

25. A 2018. március 20-i tárgyaláson az osztrák és a magyar kormány, valamint a Bizottság képviselői jelentek meg, hogy észrevételeiket szóban kifejtsék.

VI. Elemzés

26. A kérdést előterjesztő bíróság arra szeretne választ kapni, hogy az uniós jogot – és különösen az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvét – úgy kell-e értelmezni, hogy az arra kötelezi a nemzeti bíróságot, hogy az uniós jog – különösen a Charta 50. cikke és a SMVE 54. cikke által biztosított alapvető jogok – megsértésének esetére kiterjessze a nemzeti jog által biztosított azon jogorvoslati lehetőséget, amely az EJEE megsértése esetén lehetőséget ad a jogerős nemzeti határozattal lezárt büntetőeljárás megismétlésére.

27. Előzetesen emlékeztetek rá, hogy a Charta 50. cikke és az SMVE 54. cikke az ugyanazon jogsértés miatt történő kétszeres elítélés vagy megbüntetés tilalmának alapvető jogára, vagyis a *ne bis in idem* elvére vonatkozik.

28. A Bíróság elé észrevételt terjesztő valamennyi fél úgy véli, hogy e kérdésre nemleges választ kell adni. Nekem is ez az álláspontom, az alábbi okok miatt.

29. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint, vonatkozó uniós szabályozás hiányában azon keresetek eljárási szabályai – ideértve a jogerő elvét érvényre juttató szabályokat –, amelyek az adóalanyok uniós jogból származó jogainak védelmét hivatottak biztosítani, a tagállamok eljárási autonómiájának elve alapján azok belső jogrendjébe tartoznak. Nem lehetnek kedvezőtlenebbek azonban, mint a hasonló belső jellegű esetekre vonatkozó szabályok (az egyenértékűség elve), és nem tehetik a gyakorlatban lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé az uniós jogrend által biztosított jogok gyakorlását (a tényleges érvényesülés elve).[5]

30. A jelen ügyben vitathatatlan, hogy nem létezik olyan uniós szabályozás, amely – az alapjogvita létrejöttéhez vezető – jogorvoslatról rendelkezne, azaz nincs olyan jogorvoslat, amely az érintettek számára lehetővé tenné, hogy egy jogerős büntető határozatról azt állítsák, hogy az alapvető jogot – jelen esetben az EJEE által biztosított alapvető jogot – sért, ami adott esetben a vitatott büntetőeljárás megismétlésére vezetne.

5 Lásd különösen: 2006. március 16-i Kapferer ítélet (C-234/04, EU:C:2006:178, 21. és 22. pont); 2006. október 26-i Mostaza Claro ítélet (C-168/05, EU:C:2006:675, 24. pont); 2009. szeptember 3-i Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506, 24. pont); 2015. október 6-i Târşia ítélet (C-69/14, EU:C:2015:662, 27. pont); 2016. február 18-i Finanmadrid EFC ítélet (C-49/14, EU:C:2016:98, 40. pont).

31. Következésképpen, és a fent említett ítélkezési gyakorlat alkalmazásával, azt kell megvizsgálni, hogy az EJEE megsértésének esetére előírt jogorvoslat, amely az uniós jog megsértésének esetére nem terjed ki, sérti-e – a Bíróság által értelmezett – egyenértékűség és tényleges érvényesülés elvét. E két vetületet külön – a B. és C. részben – fogom megvizsgálni.

32. Ezt megelőzően kifejtem azokat az okokat, amelyek alapján úgy vélem, hogy az osztrák kormány által felhozott elfogadhatatlansági kifogást el kell utasítani (A. rész).

A. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságáról

33. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel szemben az osztrák kormány elfogadhatatlansági kifogást emelt. E kormány szerint kétséges, hogy az alapeljárás alapját képező tényállások az uniós jog alkalmazási körébe tartoznak-e, mivel a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv 363a. §-a jogorvoslati lehetőséget nem az Unió jogának megsértése, hanem az EJEE megsértése esetén állapít meg.

34. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a nemzeti bíróság által meghatározott jogszabályi és ténybeli keretben felvetett – a helytállóságot illetően a Bíróság által nem vizsgálható –, az uniós jog értelmezésére vonatkozóan előterjesztett kérdések releváns voltát vélelmezni kell. A nemzeti bíróságok által előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelem Bíróság általi elutasítása csak abban az esetben lehetséges, amennyiben nyilvánvaló, hogy az uniós jog kérelmezett értelmezése nem függ össze az alapeljárás tényállásával vagy tárgyával, illetve ha a szóban forgó probléma hipotetikus jellegű, vagy a Bíróság nem rendelkezik azon ténybeli és jogi elemek ismeretével, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a feltett kérdésekre hasznos választ adjon.[6]

35. Az osztrák kormány által felhozott első érvet illetően emlékeztetek rá, hogy az SMVE eredetileg az Európai Unió keretén kívül kötött államközi megállapodás volt. Az Amszterdami Szerződés azonban a schengeni vívmányok e keretbe való beillesztését biztosította.[7] Következésképpen – és mint arra Kokott főtanácsnok az E ügyre vonatkozó indítványában helyesen rámutatott –[8] az SMVE az uniós jog részévé vált, amelyet a schengeni térségben részt vevő tagállamoknak alkalmazniuk kell.

36. Következésképpen, amikor – az alapeljárás körülményeihez hasonlóan – valamely tagállam hatóságai az SMVE-n alapuló jogsegély iránti kérelemnek helyt adnak, azt úgy kell tekinteni, hogy – a Charta 51. cikkének (1) bekezdése alapján – az uniós jogot hajtják végre. Ez az értelmezés az M ítéletből ered, amelyben a Bíróság pontosította, hogy az SMVE 54. cikkét a Charta 50. cikkének fényében kell értelmezni,[9] valamint a Spasic ítéletből, amelyben a Bíróság az SMVE 54. cikkének érvényességét a Charta 50. cikkére tekintettel vizsgálta.[10]

37. Egyébiránt az osztrák kormány arra hivatkozott, hogy a kérdést előterjesztő bíróság nem jelölte meg azokat a pontos okokat, amelyek arra vezették, hogy az uniós jog értelmezésének kérdését felvesse, és amelyek alapján szükségesnek tartotta előzetes döntéshozatalra kérdést terjeszteni a Bíróság elé. A második érvet illetően úgy vélem, hogy a kérdést előterjesztő bíróság világosan kifejtette a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv 363a. §-ában biztosított jogorvoslatnak az uniós jog – és különösen a Charta vagy az SMVE által biztosított alapvető jogok – megsértése esetére történő kiterjesztését illető esetleges kötelezettség fennállásával kapcsolatban felmerülő kétségeit.

6 Lásd többek között: 2017. december 7-i López Pastuzano ítélet (C-636/16, EU:C:2017:949, 19. pont); 2018. január 23-i F. Hoffmann-La Roche és társai ítélet (C-179/16, EU:C:2018:25, 45. pont).

7 Lásd az EU-Szerződéshez és az EUM-Szerződéshez csatolt, az Európai Unió keretébe beillesztett schengeni vívmányokról szóló (19.) Jegyzőkönyvet.

8 Kokott főtanácsnok E ügyre vonatkozó indítványa (C-240/17, EU:C:2017:963, 82. pont).

9 2014. június 5-i ítélet (C-398/12, EU:C:2014:1057, 35. pont). Lásd még: 2016. június 29-i Kossowski ítélet (C-486/14, EU:C:2016:483, 31. pont).

10 2014. május 27-i ítélet (C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, 51–74. pont).

38. Hozzáteszem, hogy e kérdés az alapeljárás kimenetelét érintheti, mivel a Charta 53. cikke alapján tágabb védelem biztosítható, mint az SMVE alapján. Márpedig az alapjogvitában hivatkozott *ne bis in idem* elvét illetően éppen ez a helyzet. Ugyanis – amint a Chartához fűzött magyarázatok hivatkoznak rá –[11] az EJEE hetedik kiegészítő jegyzőkönyve (kihirdette: az 1993. évi XXXI. tv.) 4. cikkének (1) bekezdésében meghatározott *ne bis in idem* elvének hatálya az egyes – elkülönült – tagállamok területére korlátozódik,[12] míg a Charta 50. cikke az Unió – mint egység – területére terjed ki.[13] Ugyanúgy, mint a Charta 50. cikke esetében, az SMVE 54. cikkének területi hatálya is a schengeni térségben résztvevő – egységnek tekintett – tagállamok összességének területére terjed ki.

39. A fentiekre tekintettel álláspontom szerint aligha vitatható, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadható.

B. Az uniós jog tényleges érvényesülése elve megsértésének hiányáról

40. Az uniós jog tényleges érvényesülése elve megsértésének értékeléséhez azt kell megítélni, hogy egy már jogerős büntető határozatnak az uniós jog megsértésére, különösen a Charta 50. cikke és a SMVE 54. cikke által biztosított alapvető jogok megsértésére hivatkozással történő felülvizsgálata – a jelen indítvány 29. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében – a gyakorlatban lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé teszi-e az uniós jogrend által biztosított jogok gyakorlását.

41. Véleményem szerint a Bíróság ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy az uniós jog tényleges érvényesülésének elve, bizonyos kivételekkel, nem követeli meg – például egy specifikus jogorvoslat megteremtésével – az uniós joggal ellentétes nemzeti határozatok jogerejének megkérdőjelezését. Ez az ítélkezési gyakorlat a Bíróság által kidolgozott, és az uniós jog nemzeti határozatok jogerőre emelkedését *megelőző* tényleges érvényesülését biztosító alkotmányos keret létével magyarázható (1. rész).

42. Vitathatatlan, hogy a Bíróság a nemzeti határozatok jogerejének tiszteletben tartása elvét illetően korlátozást állapított meg arra az esetre, amikor a jogalanynak nem volt lehetősége az uniós jogrend által biztosított jogainak érvényesítésére. E korlátozás azonban az alapeljárás körülményei között nem releváns (2. rész).

1. A főszabály: a nemzeti határozatok jogerejének tiszteletben tartása

43. A tényleges érvényesülés elvét illetően a Bíróság több alkalommal emlékeztetett arra, hogy minden olyan esetben, amikor felmerül a kérdés, hogy valamely nemzeti eljárási rendelkezés lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé teszi-e az uniós jog alkalmazását, azt kell megvizsgálni, hogy milyen e rendelkezésnek az egész eljárásban betöltött helye, hogy hogyan zajlik az eljárás, és melyek a sajátosságai a különböző nemzeti fórumok előtt. Ebből a szempontból adott esetben azokat az alapelveket is figyelembe kell venni, amelyek a nemzeti bírósági rendszer alapjául is szolgálnak, mint például a védelemhez való jog, a jogbiztonság elve, és az eljárás szabályos lefolytatásának elve.[14]

11 HL 2007. C 303., 17. o.

12 „Ha valakit egy állam büntető törvényének és büntető eljárási törvényének megfelelően egy bűncselekmény kapcsán már jogerősen felmentettek vagy elítéltek, e személlyel szemben ugyanennek az államnak az igazságszolgáltatási szervei ugyanezen bűncselekmény miatt nem folytathatnak büntető eljárást, és vele szemben abban büntetést nem szabhatnak ki.” Lásd legutóbb: EJEB, 2018. február 20., Krombach kontra Franciaország (CE:ECHR:2018:0220DEC006752114, 34- 41. §).

13 „Senki sem vonható büntetőeljárás alá és nem büntethető olyan bűncselekményért, amely miatt az Unióban a törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték.”

14 Lásd többek között: 2009. szeptember 3-i Fallimento Olimpiclub ítélet (C-2/08, EU:C:2009:506, 27. pont); 2009.október 6-i Asturcom Telecomunicaciones ítélet (C-40/08, EU:C:2009:615, 39. pont); 2012. június 14-i Banco Español de Crédito ítélet (C-618/10, EU:C:2012:349, 49. pont); 2015. október 6-i Târşia ítélet (C-69/14, EU:C:2015:662, 36. pont); 2015. november 11-i Klausner Holz Niedersachsen ítélet (C-505/14, EU:C:2015:742, 41. pont); 2016. február 18-i Finanmadrid EFC ítélet (C-49/14, EU:C:2016:98, 43. pont).

44. A Bíróság ugyanakkor számos alkalommal kiemelte azt is, hogy a jogerő elve mind az uniós, mind a nemzeti jogrendekben jelentős szerepet tölt be. Ugyanis mind a jog, mind a jogviszonyok stabilitásához, illetve az igazságszolgáltatás megfelelő működésének biztosításához fontos, hogy ne lehessen többé vita tárgyává tenni azokat a bírósági határozatokat, amelyek a rendelkezésre álló jogorvoslatok kimerülését, illetve az azok előterjesztésére nyitva álló határidők elteltét követően jogerőre emelkedtek.[15]

45. Márpedig tagadhatatlan, hogy van bizonyos feszültség e két elv között. Egy már jogerőre emelkedett – egyébiránt vitathatatlanul az uniós joggal ellentétes – nemzeti határozat felülvizsgálatának lehetetlensége ugyanis a gyakorlatban szükségképpen az uniós jog tényleges érvényesülésének csökkenését eredményezi.

46. Az ilyen hatás azonban önmagában nem jelenti az uniós jog tényleges érvényesülése Bíróság által értelmezett elvének megsértését. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint ugyanis az uniós jog nem írja elő a nemzeti bíróságnak, hogy eltérjen a határozatokat jogerőre emelő belső eljárási szabályok alkalmazásától, még akkor sem, ha ez lehetővé tenné az uniós jog megsértésének orvoslását.[16]

47. A Bíróság kizárta az uniós jog tényleges érvényesülése elvének megsértését többek között azokban a helyzetekben, amikor a nemzeti bíróságot a jogerő elve akadályozta meg abban, hogy az EUMSZ 101. cikkre[17] vagy a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekre vonatkozó uniós szabályokra[18] tekintettel vizsgálja a választottbírósági ítéletek érvényességét. Hasonlóképpen, a Bíróság elismerte, hogy a jogerő elve akadályát képezi annak, hogy a nemzeti bíróság a bírósági határozatok érvényességét a nemzeti bíróságok joghatóságára vonatkozó,[19] vagy az építési beruházásokra irányuló közbeszerzési szerződésekre vonatkozó[20] uniós szabályokra, vagy akár az EUMSZ 110. cikkre figyelemmel[21] vizsgálja.

48. Az uniós jog tényleges érvényesülésének elve ily módon főszabály szerint nem teszi kötelezővé a tagállam számára, hogy a nemzeti határozatok jogerejét megkérdőjelezze, különösen azáltal, hogy egy – a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv 363a. §-ában az EJEE megsértése esetére előírthoz hasonló – önálló jogorvoslatot hoz létre.

49. Ez az ítélkezési gyakorlat, véleményem szerint – az uniós jog sajátosságának[22] nagy részét kitevő, az uniós jog nemzeti határozatok jogerőre emelkedését *megelőző* tényleges érvényesülését biztosító – alkotmányos keret létével magyarázható.

15 Lásd többek között: 2003. szeptember 30i Köbler ítélet (C-224/01, EU:C:2003:513, 38. pont); 2006. március 16-i Kapferer ítélet (C-234/04, EU:C:2006:178, 20. pont); 2009. szeptember 3-i Fallimento Olimpiclub ítélet (C-2/08, EU:C:2009:506, 22. pont); 2009. október 6-i Asturcom Telecomunicaciones ítélet (C-40/08, EU:C:2009:615, 35. és 36. pont); 2014. július 10-i Impresa Pizzarotti ítélet (C-213/13, EU:C:2014:2067, 58. pont); 2015. október 6-i Târşia ítélet (C-69/14, EU:C:2015:662, 28. pont); 2015. november 11-i Klausner Holz Niedersachsen ítélet (C-505/14, EU:C:2015:742, 38. pont).

16 Lásd különösen: 1999. június 1-i Eco Swiss ítélet (C-126/97, EU:C:1999:269, 47. pont); 2006.március 16-i Kapferer ítélet (C-234/04, EU:C:2006:178, 21. pont); 2009. szeptember 3-i Fallimento Olimpiclub ítélet (C-2/08, EU:C:2009:506, 23. pont); 2009. október 6-i Asturcom Telecomunicaciones ítélet (C-40/08, EU:C:2009:615, 37. pont); 2014. július 11-i Impresa Pizzarotti ítélet (C-213/13, EU:C:2014:2067, 59. pont); 2015. október 6-i Târşia ítélet (C-69/14, EU:C:2015:662, 29. pont); 2015. november 11-i Klausner Holz Niedersachsen ítélet (C-505/14, EU:C:2015:742, 39. pont).

17 1999. június 1-i Eco Swiss ítélet (C-126/97, EU:C:1999:269, 43–48. pont).

18 2009. október 6-i Asturcom Telecomunicaciones ítélet (C-40/08, EU:C:2009:615, 39–48. pont).

19 2006. március 16-i Kapferer ítélet (C-234/04, EU:C:2006:178, 19–24. pont).

20 2014. június 10-i Impresa Pizzarotti ítélet (C-213/13, EU:C:2014:2067, 58–61. pont).

21 2015. október 6-i Târşia ítélet (C-69/14, EU:C:2015:662, 36–41. pont).

22 Lásd többek között: 2014. december 18-i 2/13 vélemény [az Unió EJEE-hez történő csatlakozása], EU:C:2014:2454, 166. pont): „[…] amint azt a Bíróság több alkalommal megjegyezte, az uniós jogot az a sajátosság jellemzi, hogy a Szerződések által alkotott önálló jogforrásból származik, hogy a tagállamok jogához viszonyítva elsőbbséggel bír, […] valamint hogy az állampolgáraikra és magukra a tagállamokra is alkalmazandó rendelkezések sora közvetlen hatállyal rendelkezik […]”. Lásd még: 2018. március 6-i Achmea ítélet (C-284/16, EU:C:2018:158, 33. pont).

50. Először is, a kötelező uniós jogi szabályok közvetlenül jogokat keletkeztethetnek a jogalanyok számára.[23] A közvetlen hatály elve azt írja elő, hogy az uniós jog nem csupán az államok közötti kapcsolatokat érinti, hanem olyan jogokkal ruházza fel az egyéneket, amelyeket bármely állami hatóság – többek között a nemzeti bíróság – előtt érvényesíthetnek.

51. Az alapeljárásban szóban forgó alapvető jog vonatkozásában a Bíróság nemrégiben a Garlsson Real Estate és társai ítéletben[24] kiemelte, hogy a Charta 50. cikke által biztosított *ne bis in idem* elve a jogalanyoknak közvetlenül érvényesíthető jogot ad.

52. Másodszor, az uniós jog elsőbbségének elve kötelezi a tagállam valamennyi bíróságát az uniós jog közvetlenül alkalmazandó rendelkezései teljes érvényesülésének biztosítására, szükség esetén akár – saját hatáskörénél fogva – eltekintve a nemzeti jog minden ellentétes rendelkezésének alkalmazásától, még akkor is, ha ez a későbbi jogszabály, anélkül, hogy kérelmeznie kellene azok jogalkotói vagy bármilyen egyéb alkotmányos úton történő megsemmisítését, vagy ezt meg kellene várnia.[25]

53. A tényleges érvényesülés elvének és az uniós jog elsőbbségének együttes hatása azt eredményezi, hogy az alapeljárásban eljáró valamennyi osztrák bíróságnak kötelezettsége volt orvosolni – a Charta 50. cikke és a SMVE 54. cikke által biztosított – *ne bis in idem* elvének bármely megsértését. E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság kifejezetten megállapította, hogy a büntetőeljárásról szóló törvénykönyvben számos jogi eszköz áll az érintettek rendelkezésére, hogy érvényesítsék a büntetőeljárás során az uniós jogrend által biztosított jogokat, ideértve a Charta 50. cikkéből fakadó jogokat is. Egyébiránt a kérdést előterjesztő bíróság által jelzett tényállás leírásából is az következik, hogy a büntetőeljárás során az érintetteknek ténylegesen is lehetőségük volt – többek között az SMVE 54. cikkéhez hasonló – uniós jogi rendelkezések megsértésére hivatkozni.[26]

54. Harmadszor, az EUMSZ 267. cikk második bekezdésének a Bíróság általi értelmezéséből az következik, hogy a nemzeti bíróságok a lehető legszélesebb lehetőséggel rendelkeznek arra, hogy a Bírósághoz forduljanak, ha azt állapítják meg, hogy az előttük folyamatban lévő ügyben az uniós jog valamely rendelkezésének értelmezésére vagy érvényességére vonatkozó, az ő döntésüket igénylő kérdés merül fel.[27] Így, az előtte folyamatban lévő ügyben történő határozat elfogadását megelőzően

23 A *rendelet* – jogi természetéből és az uniós jogforrások rendszerén belül betöltött funkciójából adódóan – tehát alkalmas arra, hogy a magánszemélyeknek olyan jogokat biztosítson, amelyeket a nemzeti bíróságoknak védelemben kell részesíteniük (lásd többek között: 1971. december 14-i Politi ítélet (43/71, EU:C:1971:122, 9. pont); 2002. szeptember 17-i Muñoz és Superior Fruiticola ítélet [C-253/00, EU:C:2002:497, 27. pont]). Az *elsődleges jog* konkrét és feltétlen kötelezettségeket előíró rendelkezéseinek alkalmazása, amelyekhez nem szükséges az uniós vagy nemzeti hatóságok későbbi beavatkozása, közvetlenül jogokat keletkeztet a jogalanyok számára (lásd többek között 1963. február 5-i van Gend & Loos ítélet (26/62, EU:C:1963:1, 24 és 25. o.); 2018. március 20-i Garlsson Real Estate és társai ítélet (C-537/16, EU:C:2018:193, 65. pont)). Valamennyi olyan esetben, amikor valamely *irányelv r*endelkezései a tartalmuk alapján feltétlenek és kellően pontosaknak tűnnek, azokra a magánszemélyek a nemzeti bíróságok előtt az állammal szemben hivatkozhatnak, nevezetesen amennyiben az nem ültette át időben ezen irányelvet a nemzeti jogba, vagy amennyiben nem megfelelően ültette azt át (lásd többek között: 1974. december 4-i van Duyn ítélet (41/74, EU:C:1974:133, 11–15. pont); 2014. január 15-i Association de médiation sociale ítélet (C-176/12, EU:C:2014:2, 31. pont).

24 2018. március 20-i ítélet (C-537/16, EU:C:2018:193, 64–68. pont).

25 Lásd különösen: 1964. július 15-i Costa ítélet (6/64, EU:C:1964:66, 1158–1160. o.); 1978. március 9-i Simmenthal ítélet (106/77, EU:C:1978:49, 21. és 24. pont); 1998. október 22-i IN. CO. GE.'90 és társai ítélet (C-10/97–C-22/97, EU:C:1998:498, 20. és 21. pont); 2014. szeptember 11-i A ítélet (C-112/13, EU:C:2014:2195, 36. és 37. pont); 2018. március 6-i SEGRO és Horváth ítélet (C-52/16 és C-113/16, EU:C:2018:157, 46. pont).

26 Lásd a jelen indítvány 12–16. pontját. E tekintetben kiemelem, hogy az iratokban egyetlen elem sem utal az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdése és a Charta 47. cikke által biztosított hatékony bírói jogvédelemhez való jog megsértésének fennállására (lásd: 2018. február 27-i Associação Sindical dos Juízes Portugueses ítélet [C-64/16, EU:C:2018:117, 34–36. pont]). Másfelől, a kérdést előterjesztő bíróságnak a Bírósághoz intézett kérdése sem irányult e témára. A teljesség kedvéért kiemelem, hogy a Bíróság, a jelen részben idézett számos ítéletben soha nem értelmezte ezen – az uniós jog megsértése miatt a nemzeti határozat jogereje megkérdőjelezésének lehetőségét magában foglaló – alapvető jog hatályát.

27 Lásd többek között: 2014. szeptember 11-i A. ítélet (C-112/13, EU:C:2014:2195, 35. pont); 2016. április 5-i PFE ítélet (C-689/13, EU:C:2016:199, 31–36. pont).

valamennyi nemzeti bíróság kérheti a Bíróságtól az uniós jog *kötelező erejű* értelmezését. Az EUMSZ 267. cikk harmadik bekezdése értelmében ez a lehetőség, az *acte clair* esetét kivéve,[28] kötelezettséggé válik, amikor ilyen kérdés egy olyan nemzeti bíróság előtt folyamatban lévő ügyben merül fel, amelynek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség.[29]

55. Véleményem szerint ez az alkotmányos keret, főszabály szerint, minden szokásos gondossággal eljáró személynek – már a határozat jogerőre emelkedését *megelőzően* – biztosítja az uniós jogrend által ráruházott jogok gyakorlásának lehetőségét. E keret az uniós jog tényleges érvényesülését anélkül biztosítja, hogy szükséges lenne a jogerőssé vált nemzeti határozatok megkérdőjelezését lehetővé tevő jogorvoslat előírása.

56. Hozzáteszem, hogy ezen alkotmányos keretet a tagállamoknak azon kötelezettsége teszi teljessé, hogy az uniós jognak a jogerős nemzeti határozat útján történt megsértése esetére kötelesek az állam felelősségre vonását célzó keresetet megteremteni.[30] A fent említett három alkotmányos elvhez képest, ez a kötelezettség a nemzeti határozat jogerőre emelkedését *követően* érvényesül. E tekintetben a Bíróság pontosította, hogy a jogerő elve nem zárja ki a végső fokon ítélkező bíróság határozataiért fennálló állami felelősség elvének elismerését.[31]

57. A fentiekből az következik, hogy az alapeljárás körülményei között egy jogerős nemzeti határozatnak az uniós jog – különösen a Charta 50. cikke és a SMVE 54. cikke által biztosított jogok – megsértésére hivatkozással történő vitatásának kizártsága nem jelenti az uniós jog tényleges érvényesülése elvének megsértését.

2. A kivétel: a nemzeti határozat jogerejének megkérdőjelezése, ha a jogalany az uniós jog által biztosított jogokat nem érvényesíthette

58. Hangsúlyoznom kell ugyanakkor, hogy a Bíróság a nemzeti határozatok jogerejének tiszteletben tartása elvével kapcsolatban egy kivételt állapított meg, arra az esetre, amikor az említett elv tiszteletben tartása a – bizonyos *szerkezeti* jellegzetességei folytán az uniós jogrend által biztosított jogok gyakorlását lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé tevő – nemzeti eljárás alóli mentesítéshez vezetne.

59. E tekintetben a Bíróság többek között megállapította, hogy az uniós jog tényleges érvényesülésének elvével nem összeegyeztethető az olyan nemzeti szabályozás, amely az adójogi jogvitákban a más ügyben hozott jogerős határozat – amennyiben az abban foglalt megállapítás más ügyekkel közös, alapvető pontra vonatkozik – kötelező érvénnyel bír ezen alapvető pont vonatkozásában. Ugyanis egy ilyen szabály azzal a következménnyel járna, hogy – adott esetben a héát érintő visszaélésszerű gyakorlat fennállását illetően – az első határozatban elfogadott értelmezést *erga omnes* hatállyal alkalmazza, anélkül, hogy lehetséges lenne az uniós jog téves értelmezésének kiigazítása.[32]

60. Egy másik ügyben a Bíróság kimondta, hogy az uniós jog tényleges érvényesülésének elvével szintén ellentétes az olyan nemzeti szabály alkalmazása, amely megakadályozza, hogy a nemzeti bíróság az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdésének harmadik mondatában meghatározott állami támogatás végrehajtásának tilalma megsértéséből eredő valamennyi következményt megállapítsa, egy olyan

28 Lásd többek között: 1982. október 6-i Cilfit és társai ítélet (283/81, EU:C:1982:335, 16–21. pont); 2016. július 28-i Association France Nature Environnement ítélet (C-379/15, EU:C:2016:603, 47–53. pont).

29 E kötelezettség nem teljesítése adott esetben kötelezettségszegés megállapítása iránti eljárás tárgyát is képezheti. Lásd e tekintetben: Bizottság által indított kereset a Bizottság kontra Franciaország ügyben (C-416/17).

30 Lásd többek között: 2003. szeptember 30-i Köbler ítélet (C-224/01, EU:C:2003:513, 34–36. pont); 2015. október 6-i Târşia ítélet (C-69/14, EU:C:2015:662, 40. pont).

31 2003. szeptember 30-i Köbler ítélet (C-224/01, EU:C:2003:513, 40. pont).

32 2009. szeptember 3-i Fallimento Olimpiclub ítélet (C-2/08, EU:C:2009:506, 26–32. pont).

jogerős nemzeti bírósági határozat miatt, amely annak vizsgálata nélkül mondta ki az alapeljárásban szóban forgó szerződések hatályának fennmaradását, hogy e szerződések állami támogatást nyújtanak-e. A jelen ügyben e szabály az említett tilalom tiszteletben tartására vonatkozó bármilyen ellenőrzés megakadályozásával járna.[33]

61. Ugyanakkor jelzem, hogy pusztán az uniós jog által biztosított jogok gyakorlása során tanúsított gondatlanság nem elegendő a jogerős nemzeti határozatok vitatásához.[34] Másként fogalmazva, ezen elv megkérdőjelezése – az uniós jog tényleges érvényesülése elvének megőrzése céljából – csak azokra az eljárásokra vonatkozik, amelyeknek bizonyos *szerkezeti* jellegzetességei az uniós jogrend által biztosított jogok gyakorlását lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé teszik.

62. A jelen ügyben a Bíróság elé terjesztett iratokban szereplő egyetlen tényező alapján sem lehet azt feltételezni, hogy az alapeljárásban ez lenne a helyzet.[35]

63. A fentiekre figyelemmel úgy vélem, hogy az uniós jog tényleges érvényesülésének elvét úgy kell értelmezni, hogy az nem kötelezi a nemzeti bíróságot arra, hogy az uniós jog – különösen a Charta 50. cikke és a SMVE 54. cikke által biztosított alapvető jogok – megsértésének esetére kiterjessze a nemzeti jog által biztosított azon jogorvoslati lehetőséget, amely az EJEE megsértése esetén lehetőséget ad a jogerős nemzeti határozattal lezárt büntetőeljárás megismétlésére, amennyiben a jogalanynak az eljárás során lehetősége volt az uniós jog által biztosított jogainak érvényesítésére.

C. Az egyenértékűség elve megsértésének hiányáról

64. A kérdést előterjesztő bíróság által feltett kérdés megválaszolása érdekében azt is meg kell vizsgálni, hogy az egyenértékűség elvének sérelmét jelenti-e egy olyan jogorvoslat létrehozatala, amely az EJEE megsértése esetén lehetőséget ad a jogerős nemzeti határozattal lezárt büntetőeljárás megismétlésére, e jogorvoslatnak az uniós jog – különösen a Charta 50. cikke és a SMVE 54. cikke által biztosított alapvető jogok – megsértésének esetére történő kiterjesztése nélkül.

65. A jelen indítvány 29. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlat szerint az egyenértékűség elve azt követeli meg, hogy azon keresetek eljárási szabályai, amelyek az adóalanyok uniós jogból származó jogainak védelmét hivatottak biztosítani, ne legyenek kevésbé kedvezőek, mint a hasonló belső jogi keresetek esetében.

66. A következő indokok alapján úgy vélem, hogy az egyenértékűség elve nem teszi kötelezővé a tagállamok számára, hogy az alapeljárás tárgyát képezőhöz hasonló jogorvoslatot kiterjesszék az uniós jogra.

33 2015. november 11-i Klausner Holz Niedersachsen ítélet (C-505/14, EU:C:2015:742, 42–46. pont).

34 A 2009. október 6-i – egy jogerős választottbírósági ítélet végrehajtása iránti kérelemmel kapcsolatos – Asturcom Telecomunicaciones ítéletében (C-40/08, EU:C:2009:615, 47. és 48. pont) a Bíróság megállapította, hogy a tényleges érvényesülés elve nem követeli meg, hogy az eljáró bíróság hivatalból figyelembe vegye egy választottbírósági kikötés tisztességtelen jellegét, ha a fogyasztó nem nyújtott be az ítélet hatályon kívül helyezése iránt keresetet. Ugyanakkor egy választottbírósági ítélet hatályon kívül helyezése céljából előterjesztett kereset ügyében eljáró bíróságnak a tisztességtelen feltételt tartalmazó választottbírósági megállapodást hatályon kívül kell helyeznie, még akkor is, ha a fogyasztó annak érvénytelenségére a választottbírósági eljárásban nem hivatkozott, csak a hatályon kívül helyezés iránti eljárásban (2006. október 6-i Mostaza Claro ítélet (C-168/05, EU:C:2006:675, 30–39. pont)). Hasonlóképpen, a tényleges érvényesülés elve megköveteli, hogy egy fizetési meghagyás végrehajtásának ügyében eljáró bíróság hivatalból értékelhesse a vitatott követelés alapjául szolgáló szerződésben foglalt tisztességtelen feltételt, ha a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem tárgyában eljáró hatóság nem rendelkezik hatáskörrel az említett értékelésre (2016. február 18-i Finanmadrid EFC ítélet [C-49/14, EU:C:2016:98, 50–55. pont]).

35 Lásd a jelen indítvány 53. pontját.

67. Először is, a hivatkozott ítélkezési gyakorlat alapján egy, az EJEE-n alapuló jogorvoslat nem a „belső joghoz hasonló jogorvoslat”, mivel nem a belső jogi normák megsértésére vonatkozik. Függetlenül az EJEE-nek a jogszabályi hierarchiában – a nemzeti jogrend által – [36] tulajdonított jogállásra, a „belső jog” kifejezés, véleményem szerint, csak az érintett tagállam intézményei által módosítható vagy hatályon kívül helyezhető normákra vonatkozik. Másként fogalmazva, a „belső jog” kifejezés kizárólag az érintett tagállam belső jogrendjéből eredő normákra vonatkozik. Nyilvánvaló, hogy az EJEE – mint a nemzetközi jogi jogforrások mindegyike – ilyen normákat nem tartalmaz.

68. Ez az értelmezés megfelel az egyenértékűség elve által kitűzött azon célnak, amely annak megakadályozására irányul, hogy a tagállamok a belső jogi normáknak – az uniós jogi normákhoz képest – biztosított privilegizált jogi helyzet által eljárási protekcionizmust gyakoroljanak. E tekintetben a Bíróság a Târşia ítéletben pontosította, hogy az egyenértékűség elve a nemzeti jog megsértésén alapuló keresetek és a hasonló, az uniós jog megsértésén alapuló keresetek azonos kezelését foglalja magában. [37]

69. Márpedig ezen ítélkezési gyakorlat értelmében az EJEE-nek – vagyis nemzetközi jogi normák együttesének – biztosított privilegizált jogi helyzet nem jelent megkülönböztető bánásmódot. Másként fogalmazva, az egyenértékűség elvének alkalmazása tekintetében nem megfelelő összehasonlítási pont az EJEE-nek biztosított jogi helyzet. E jogi helyzet figyelembevétele az egyenértékűség elvét „a legkedvezőbb szabály” záradékká változtatná, amely alapján a tagállam által előírt legkedvezőbb – akár belső jogi, akár nemzetközi jogi – eljárási szabályokat automatikusan ki kellene terjeszteni az uniós jogra.

70. Másodszor, még ha feltételezzük is, hogy az EJEE-n alapuló jogorvoslatnak egyenértékűnek kell lennie a belső jogi jogorvoslattal, abban az esetben is megállapítható, hogy az egyenértékűség elvét az alapeljárás körülményei között nem sértették meg, mivel az EJEE-n alapuló jogorvoslat nem „hasonlít” az uniós jogon alapuló jogorvoslathoz.

71. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis az egyenértékűség elve kötelezővé teszi az uniós jog megsértésén alapuló keresetek és a „hasonló”– a belső jog megsértésén alapuló – keresetek azonos megítélését. [38] Következésképpen ezt az elvet nem lehet úgy értelmezni, mint amely arra kötelezi a tagállamokat, hogy a legkedvezőbb belső jogi szabályozásukat terjesszék ki egy bizonyos jogterületre vonatkozó valamennyi keresetre [39] vagy az uniós jog megsértésén alapuló valamennyi jogorvoslatra. [40]

72. Az ítélkezési gyakorlat szerint az érintett keresetek hasonlóságát tárgyuk, jogalapjuk és lényeges elemeik szempontjából kell megvizsgálni, figyelembe véve adott esetben a szóban forgó szabályok hasonlóságát, tekintetbe véve az eljárás egészében elfoglalt helyüket, az említett eljárás lefolytatását és a szabályok sajátosságait. [41]

73. Márpedig az EJEE-n, valamint az uniós jogon alapuló jogorvoslatok, különös tekintettel e jogi normák nemzeti eljárásban betöltött helyére, nem tekinthetők a fent hivatkozott állandó ítélkezési gyakorlat értelmében véve hasonlónak.

36 A kérdést előterjesztő bíróság pontosította, hogy Ausztriában az EJEE alkotmányos ranggal bír. Lásd a jelen indítvány 18. pontját.

37 2015. október 6-i ítélet (C-69/14, EU:C:2015:662, 34. pont).

38 2015. október 6-i Târşia ítélet (C-69/14, EU:C:2015:662, 27. és 32. pont).

39 Lásd többek között: 2009. október 29-i Pontin ítélet (C-63/08, EU:C:2009:666, 45. pont); 2010. január 26-i Transportes Urbanos y Servicios Generales ítélet (C-118/08, EU:C:2010:39, 34. pont); 2010. július 8-i Bulicke ítélet (C-246/09, EU:C:2010:418, 27. pont); 2012. július 19-i Littlewoods Retail és társai ítélet (C-591/10, EU:C:2012:478, 31. pont).

40 Lásd ebben az értelemben: 1998. szeptember 15-i Edis ítélet (C-231/96, EU:C:1998:401, 36. és 37. pont); 1998. szeptember 15-i Spac ítélet (C-260/96, EU:C:1998:402, 20. és 21. pont); 1998. november 17-i Aprile ítélet (C-228/96, EU:C:1998:544, 20. és 21. pont); 1999. február 9-i Dilexport ítélet (C-343/96, EU:C:1999:59, 27. és 28. pont).

41 2009. október 29-i Pontin ítélet (C-63/08, EU:C:2009:666, 45. és 46. pont); 2012. július 19-i Littlewoods Retail és társai ítélet (C-591/10, EU:C:2012:478, 31. pont).

74. Amint a fentiekben hangsúlyoztam, az uniós jogot az a sajátosság jellemzi, hogy alkotmányos kerettel rendelkezik, amelynek alapján a tagállamok az uniós jog tényleges érvényesülésének elvét a nemzeti határozatok jogerőre emelkedését *megelőzően* kötelesek biztosítani. [42]

75. Ezzel szemben az EJEB előtti eljárásban a jogorvoslat elfogadhatósága az EJEE 35. cikk (1) bekezdésének megfelelően, a nemzeti jogorvoslati lehetőségek kimerítésétől függ. E követelmény szükségképpen azzal jár, hogy az EJEB-nek az EJEE megsértését megállapító ítéletére csak a végső fokon ítélkező nemzeti bíróság – elméletileg jogerős – határozatának meghozatala *után* kerülhet sor. Ahogyan arra a kérdést előterjesztő bíróság rámutatott, éppen emiatt került bevezetésre a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv 363a. §-ában meghatározott jogorvoslati lehetőség.

76. Véleményem szerint az uniós jog és az EJEE közötti ezen objektív különbség azt jelenti, hogy a belső jognak – e két jogi normacsoporton alapuló és a jogerős nemzeti határozatok érvényességére vonatkozó – jogorvoslatai nem tekinthetők hasonlónak.

77. Az EJEB EJEE megsértését megállapító ítéleteinek érvényesülése ugyanis elméletileg az érintett tagállamnak a nemzeti jogorvoslati lehetőségek kimerítését követő tevékenységétől függ, többek között a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv 363a. §-a által előírthoz hasonló, a jogorvoslati lehetőséget a jogerőssé vált határozatok felülvizsgálata esetében lehetővé tevő jogorvoslat létrehozatalától.

78. Ezzel szemben az uniós jog tényleges érvényesülése – és többek között a Bíróság ítéletei – nem követelik meg egy ilyen jogorvoslat létrehozatalát, mivel a közvetlen hatályból, az uniós jog elsőbbségéből és az előzetes döntéshozatali eljárásból álló alkotmányos keret – még a nemzeti határozatok jogerőre emelkedését *megelőzően* – biztosítja az uniós jog érvényesülését.

79. Ahogyan a Bíróság a 2/13 véleményben megállapította, e tekintetben a bírósági rendszer sarokkövét az előzetes döntéshozatali eljárás alkotja, amelynek – a bírák közötti párbeszédnek a Bíróság és a tagállami bíróságok közötti létrehozatalával – a célja az uniós jog értelmezése egységességének biztosítása, így lehetővé téve az uniós jog koherenciájának, teljes érvényesülésének és autonómiájának, valamint végső soron a Szerződésekkel létrehozott jog sajátos jellegének biztosítását. [43]

80. Kiemelem, hogy az EJEE mellékletét képező tizenhatodik kiegészítő jegyzőkönyv (a továbbiakban: tizenhatodik kiegészítő jegyzőkönyv) – a Francia Köztársaság 2018. április 12-i ratifikációját követő – 2018. augusztus 1-jei hatálybalépése [44] nem ingathatja meg a hasonlóság hiányára vonatkozó megállapítást. Egyrészt ugyanis az Osztrák Köztársaság nem részes fele e jegyzőkönyvnek. [45]

81. Másrészt, mindenesetre álláspontom szerint a tizenhatodik kiegészítő jegyzőkönyv még a Részes Felek tekintetében sem növelheti az uniós jogéval összehasonlítható szintre az EJEE érvényesülésének hatékonyságát a nemzeti határozatok jogerőre emelkedését megelőzően.

82. A tizenhatodik jegyzőkönyv vitathatatlanul előírja annak lehetőségét, hogy tanácsadó vélemény iránti kérelmet nyújtsanak be az EJEB-hez, az EJEE-ben vagy az ahhoz csatolt jegyzőkönyvekben meghatározott jogok és szabadságok értelmezésével vagy alkalmazásával kapcsolatos elvi kérdésekre vonatkozóan. Ugyanakkor három nagy különbség áll fenn e mechanizmus és az EUMSZ 267. cikkben meghatározott mechanizmus között. Először is, a jegyzőkönyv 1. cikke értelmében ez a lehetőség a

42 Lásd a jelen indítvány 49–55. pontját.

43 Lásd: 2014. december 18-i 2/13 vélemény [az Unió EJEE-hez történő csatlakozása] (EU:C:2014:2454, 176. pont); 2018. március 6-i Achmea ítélet (C-284/16, EU:C:2018:158, 37. pont).

44 Lásd az EJEB 2018. április 12-i 143(2018) sz. „Franciaország ratifikálja a 16. sz. kiegészítő jegyzőkönyvét és elindítja annak hatálybalépését” c. sajtóközleményét, elérhető: http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i= 003–6057606–7791962.

45 A 16. sz. kiegészítő jegyzőkönyv aláírásának és ratifikációinak helyzete elérhető: https://www.coe.int/fr/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/214/signatures?p_auth=SjCbMEEd

szerződő felek „legmagasabb szintű bíróságai” számára van fenntartva. Másodszor az EJEB – az említett jegyzőkönyv 2. cikke alapján – megszűri e kérelmeket. Harmadszor a tizenhatodik kiegészítő jegyzőkönyv 5. cikke meghatározza, hogy az említett vonatkozásban hozott tanácsadó véleményeknek nincs kötelező erejük.

83. A fentiek alapján úgy vélem, hogy a belső jognak az uniós jogon és az EJEE-n alapuló – a jogerős nemzeti határozatok érvényességére vonatkozó – jogorvoslatai nem tekinthetők hasonlónak. Következésképpen, a tényleges érvényesülés elve nem alapozhat meg olyan kötelezettséget, hogy a jogerős ítéletnek – a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv 363a. §-a által előírthoz hasonló – felülvizsgálatát az EJEE-re tekintettel előíró jogorvoslatot az uniós jogra ki kell terjeszteni.

84. A hasonlóság e hiányát nem kérdőjelezi meg az a körülmény, hogy a kérdést előterjesztő bíróság – a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv 363a. §-ára hivatkozással – jogorvoslat keretében maga állapíthatja meg az EJEE megsértését, az EJEB ítéletének bevárása nélkül.[46] E lehetőség vitathatatlanul növeli az EJEE érvényesülésének szintjét, mivel anélkül teszi lehetővé a jogerős határozattal lezárt büntetőeljárás megismétlését, hogy a jogosultnak az EJEB-hez kellene fordulnia. Ugyanakkor az EJEE és az EJEB ítéleteinek érvényesülése – ellentétben az uniós jog és különösen a Bíróság ítéleteinek tényleges érvényesülésével – nem biztosított a nemzeti határozat jogerőre emelkedése előtt.

85. Mindezen pontosítás mellett az, hogy a jogorvoslatnak az uniós jog megsértésére történő kiterjesztésére nem áll fenn kötelezettség, álláspontom szerint nem jelenti az ilyen kiterjesztés *tilalmát*. A tagállamok eljárási autonómiájának gyakorlása körében[47] ugyanis minden tagállam előírhat egy olyan jogorvoslatot, amely az uniós jog megsértése miatt lehetővé teszi a jogerős nemzeti határozat megkérdőjelezését.

86. Így az alapeljárás körülményei között a kérdést előterjesztő bíróság, a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv 363a. §-ában megállapított jogorvoslat keretében alkalmazhatja az uniós jogot. E tekintetben az osztrák kormány által előterjesztett írásbeli és szóbeli észrevételekből kitűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság egy az eljárás keretében hozott határozatban meg is állapította az SMVE 54. cikkének megsértését.

87. Mindazonáltal kiemelem, hogy e lehetőség gyakorlása nem keletkeztet kötelezettséget a jogorvoslati eljárásban az uniós jog további alkalmazására, legalábbis az uniós jog és különösen az egyenértékűség elve tekintetében. E körülmény ugyanis nem változtat a fentiekben kifejtett azon indokoláson, amely szerint az EJEE-n és az uniós jogon alapuló jogorvoslatok nem tekinthetők hasonlónak.

88. A fentiekre tekintettel úgy vélem, hogy az egyenértékűség elvét úgy kell értelmezni, hogy az nem kötelezi arra a nemzeti bíróságot, hogy az uniós jog – különösen a Charta 50. cikke és a SMVE 54. cikke által biztosított alapvető jogok – megsértésének esetére kiterjessze a nemzeti jog által biztosított azon jogorvoslati lehetőséget, amely az EJEE megsértése esetén lehetőséget ad a jogerős nemzeti határozattal lezárt büntetőeljárás megismétlésére.

VII. Végkövetkeztetés

89. A fentiekre figyelemmel azt javaslom a Bíróságnak, hogy a következőképpen válaszoljon az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság, Ausztria) előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésére:

Az uniós jogot – és különösen az egyenértékűség és tényleges érvényesülés elvét – úgy kell értelmezni, hogy az nem kötelezi a nemzeti bíróságot arra, hogy az uniós jog – különösen az Európai Unió Alapjogi Chartájának 50. cikke, és a Benelux Gazdasági Unió államai, a Németországi Szövetségi

46 Lásd a jelen indítvány 19. és 20. pontját.

47 Lásd a jelen indítvány 29. pontját.

Köztársaság és a Francia Köztársaság kormányai között a közös határaikon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló 1985. június 14-i Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló, 1990. június 19-én Schengenben (Luxemburg) aláírt és 1995. március 26-án hatályba lépett egyezmény 54. cikke által biztosított alapvető jogok – megsértésének esetére kiterjessze a nemzeti jog által biztosított azon jogorvoslati lehetőséget, amely az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény vagy annak egyik kiegészítő jegyzőkönyve megsértése esetén lehetőséget ad a jogerős nemzeti határozattal lezárt büntetőeljárás megismétlésére, amennyiben a jogalanynak az eljárás során lehetősége volt az uniós jog által biztosított jogainak érvényesítésére.